

CEZA MUHALEMESİNDE “BERAAT” HÜKMÜ VERİLEN HALLER CIRCUMSTANCES WHICH REQUIRE ACQUITTAL DECISION IN CRIMINAL PROCEDURE

Erkan ŞENSES*

Özet : 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda yer alan kurumların hukuki niteliklerinin değişmesi hüküm kavramının da içeriğini değiştirmiştir. Bu nedenle kanunkoyucu da 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 223 ncü maddesinde hüküm çeşitlerini ayrıntılı bir şekilde yer düzenlemiştir. Çalışmamızın konusu olan beraat hükmü de ayrıntılı şekilde düzenlenen hükümlerendir. Çalışmamızda 5271 Sayılı Kanun'da beraat hükmü verilen haller kanun sistematığı çerçevesinde anlatılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Beraat, Hüküm, Kast, Taksir, Meşru Savunma, İlgilinin Rızası, Kanunun Hükümünü Yerine Getirme, Hakkın Kullanılması.

Abstract: The purpose of criminal court is investigated of material facts and reach a fair judgement. Understanding criminal court procedure is reached by examining the verdict.

No. 5237 Turkish Criminal Code of the institutions changed and involved the modified legal qualifications. For this reason, the legislator re-arranged the details of the 223 article in the Law no. 5271. The subject matter of this article is acquittal decision which is one of the subjects regulated in detail by the Criminal Procedure Code. The article deal with in detail and in accordance with the systematic prescribed by the Law no. 5271 the circumstances which require acquittal decision.

Key words: Acquittal, Conviction, Intention, Negligence, Self Defense, Consent of the interested party, Implementation of law, Implementation of right.

1. Genel Olarak

Ceza muhakemesinin amacı, maddi gerçeğin araştırılması ve bu suretle adil bir hükme varılmasıdır. Ceza muhakemesinde maddi gerçeğe ne kadar ve nasıl ulaşıldığı ise hükmün incelenmesi ile anlaşılır.

---

¹ Avukat, Batman Barosu

Ceza muhakemesinde delillerin ortaya konulması ve tartışılmasından sonra, "hükümden önce son söz hazır bulunan sanığa verilir" (CMK m. 216/3). Sanıktan son sözü sorulduktan sonra mahkeme, duruşmada ortaya konulup tartışılmış delillerden edineceği kanaate göre, yalnız iddianamede atılı suça ve bu suç şüphesi altında bulunan sanığa özgülenecek bir hüküm kurmak üzere müzakereye çekilir¹.

Mahkeme duruşmada ortaya konulup tartışılmış delilleri serbestçe takdir edecekse de², ancak hukuka uygun bir şekilde elde edilmiş delilleri kullanabilecektir³.

Duruşmanın sona erdiği açıklandıktan sonra hükmün verilmesi gerekmektedir. Bunun sebebi mahkemenin, artık maddi gerçeğe ulaşmak için yapacağı başka bir işin olmadığına kanaat getirmesidir⁴. Yargıtay bu nedenle "duruşmanın sona erdiği tefhim olunmadan hüküm kurulmasını" bozma nedeni saymaktadır⁵.

1412 Sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu, hüküm çeşitleri olarak beraat, mahkûmiyet, davanın reddi, davanın düşmesi ve muhakemenin durması kararlarını saymıştır (CMUK m. 253). 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Duruşmanın sona ermesi ve hüküm" başlıklı m. 223/1 hükmünde ise hükmün; beraat, ceza verilmesine yer olmadığı, mahkûmiyet, güvenlik tedbirine hükmedilmesi, davanın reddi ve düşmesi kararı olduğu düzenlenmiştir. Bunun yanında adli yargı dışındaki bir yargı merciine yönelik görevsizlik kararı da, kanun yolu bakımından hüküm sayılmıştır (CMK m. 223/10). 1412 Sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nda sayılan durma kararı ise 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nda hüküm çeşitleri arasında sayılmamıştır.

¹ Bahri, Öztürk/Mustafa Ruhan, Erdem, Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara 2007, s. 735: Yazar eserde, sanığa son sözün verilmesinden, müzakere ile devam edip hükmün tefhimi ile sona eren evreye 'son karar devresi' demektedir. Ancak 5271 sayılı yasa kovuşturma evresini devrelere ayırmadığından bu tanımı çalışmamızda kullanmayı uygun görmemekteyiz.

² CMK m. 217/1- Hakim, kararını ancak duruşmaya getirilmiş ve huzurunda tartışılmış delillere dayandırabilir. Bu deliller hakimın vicdani kanaatiyle serbestçe takdir edilir.

³ CMK m. 217/2- Yüklenen suç, hukuka uygun bir şekilde elde edilmiş her türlü delille ispat edilebilir.

⁴ Yener, Ünver/Hakan, Hakeri, Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara 2010, s. 647.

⁵ Yarg. 6. CD, E. 2004/659, K. 2006/1440, T. 20.02.2006, (Kerim, Tosun/Çetin, Akkaya, 2006-2007-2008 İçtihatları ile Ceza Muhakemesi Kanunu ve CGİK, Ankara 2009, s. 576).

2. Beraat Kararı

a. Genel Olarak

Beraat, sözlük anlamı olarak “*aklanma*”⁶ anlamına gelen ve yapılan muhakeme sonunda fail hakkında cezaya hükmolunmaması sonucunu ortaya çıkaran karardır.

Ceza Muhakemesi Kanunu m. 223/2 hükmüne göre beraat kararı; 1) Yüklenen fiilin kanunda suç olarak tanımlanmamış olması, 2) Yüklenen suçun sanık tarafından işlenmediğinin sabit olması, 3) Yüklenen suç açısından failin kast veya taksirinin bulunmaması, 4) Yüklenen suçun sanık tarafından işlenmesine rağmen, olayda bir hukuka uygunluk nedeninin bulunması, 5) Yüklenen suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olmaması hallerinde verilir.

Mahkeme beraat hükmünün gerekçesinde, yukarıda anılan hallerden hangisine dayandığını belirtmek zorundadır (CMK m. 230/2).

Derhal beraat kararı verilebilecek hallerde durma, düşme veya ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilemez⁷ (CMK m. 223/9). Beraat kararlarının durma, düşme veya ceza verilmesine yer olmadığı kararlarından daha lehe olduğu kuşku götürmezdir⁸. Derhal beraat kararı verilebilecek haller kanunda sayılmış olmasa bile oldukça sınırlı hallerdir. Örneğin iddianamede sanık olarak gösterilen kişinin sanık

⁶ <http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=verilst&kelime=beraat&ayn=tam>, Erişim Tarihi:19.08.2010, Uygulamada ‘beraat’ sözcüğü yerine ‘aklanma’ sözcüğünün kullanılmasını Yargıtay bozma sebebi yapmaktadır.” ...ayrıca sanıkların beraati yerine aklanmalarına karar verilmesi suretiyle CYUY.nın 253. maddesine aykırı davranıldığından...”, YCGK, 31.03.1998, E. 1998/6-80, K. 1998/127, www.hukukturk.com, Erişim Tarihi: 19.08.2010.

⁷ “işlediği suçun hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamayacak durumda olup, davranışlarını yönlendirme yeteneğinin önemli ölçüde azalmış olduğu ve 5237 sayılı Kanununun 32/1. maddesinden istifa edeceğinin bildirilmiş olması ve anılan fıkrada bu durumda olan kişiye ceza verilmeyeceğinin düzenlenmiş bulunması karşısında, akıl hastası olan şüpheli hakkında Cumhuriyet Başsavcılığınca kovuşturmaya yer olmadığına karar verilemeyeceği, mahkemesince yapılacak yargılama sonucunda eylemin anılan madde kapsamında kaldığının anlaşılması halinde sanık hakkında ceza verilmeyip, güvenlik tedbirine hükmedilmesi gerekeceği, aksi halde suçun sanık tarafından işlenmediğinin anlaşılması durumunda daha lehe olan beraat kararı verilmesi gerekeceği gözetilmeden...” Yarg. 9. CD, 18.10.2007, E. 2007/6751, K. 2007/7263, www.hukukturk.com, Erişim Tarihi: 29.08.2010.

⁸ 5352 sayılı Adli Sicil Kanunu 25.05.2005, (RG. 01.06.2005, 25832) m. 4/2-g hükmü, adli sicile kaydedilebilecek bilgileri sayarken ceza mahkûmiyetini bütün sonuçlarıyla ortadan kaldıran şikayetten vazgeçme veya etkin pişmanlık dolayısıyla verilen kararları da saymıştır. Beraat ise adli sicile kaydedilmeyecek bilgilerdendir.

olma sıfatı yoksa, fiil suç değilse veya suç olmaktan çıkarılmışsa sanığın savunması dahi alınmadan beraat kararı verilebilir. Ancak delillerin tartışılması söz konusu olursa bu durumda sanığın savunması alınmalıdır⁹.

b. Yüklenen Fiilin Kanunda Suç Olarak Tanımlanmamış Olması

Suçun oluştuğundan söz edilebilmesi için, birtakım unsurların varlığı gereklidir. Öğretide bir görüşe göre, suçun *yasallık, maddi, hukuka aykırılık* ve *kusurluluk* olmak üzere dört unsuru vardır¹⁰. Öğretide diğer bir görüşe göre, suçun *tipiklik, maddi unsurlar (hareket, netice, hareketle netice arasında nedensellik bağlantısı, fail, mağdur, konu ve nitelikli unsurları), manevi unsurlar (kast ve taksir) ve hukuka aykırılık* olmak üzere dört unsuru vardır¹¹. Diğer bir görüş, suçun *tipiklik, maddi unsurlar, manevi unsurlar ve hukuka aykırılık* olmak üzere dört unsurdan oluştuğundan söz etmektedir¹². Diğer bir görüşe göre, suçun *tipiklik, hukuka aykırılık, kusurluluk* olmak üzere üç unsuru bulunmaktadır¹³. Diğer bir görüşe göre ise, suçun *kanuni unsur, maddi unsur, hukuka aykırılık unsuru ve kusurluluk (manevi unsur)* olmak üzere dört unsuru bulunmaktadır¹⁴.

Unsuruları tanımlamak gerekirse, suç, *ceza normunun yasakladığı, tipe uygun, kasten veya taksirle gerçekleştirilen hukuka aykırı haksız bir harekettir*¹⁵. Bu unsurların tümünün bir arada bulunmadığı bir fiil suç olmaktan çıkar, hukuk düzenince korunan bir fiil haline gelir¹⁶.

Suçun unsurları ulusal ve ulusal-üstü mevzuatta da yer almaktadır. Anayasanın "*Suç ve Cezalara İlişkin Esaslar*" kenar başlıklı m. 38/1 hükmü şöyledir: "*Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç*

⁹ Kubilay, Taşdemir/Ramazan, Özpekir, Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi Cilt-I, Ankara 2007, s. 943.

¹⁰ Nur, Centel/Hamide, Zafer/, Türk Ceza Hukukuna Giriş, İstanbul 2008, s. 205.

¹¹ Mehmet Emin, Artuk/Ahmet, Gökçen/Caner, Yenidünya, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2007, s. 384.

¹² Hakan, Hakeri, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2009, s. 106.

¹³ Bahri, Öztürk/Mustafa Ruhan, Erdem, Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku, Ankara 2008, s. 148, Veli Özer, Özbek/M. Nihat, Kanbur/Pınar, Bacaksız/Koray, Doğan/İlker, Tepe, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2010, s. 197.

¹⁴ Timur, Demirbaş, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2009, s. 195.

¹⁵ Artuk/Gökçen/Yenidünya, 2007, s. 378.

¹⁶ Artuk/Gökçen/Yenidünya, 2007, s. 384.

saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılmaz; kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez". Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi¹⁷ m. 7 hükmüne göre de; hiç kimse işlediği zaman ulusal veya uluslararası hukuka göre suç oluşturmayan bir fiil veya ihmalden dolayı suçlu bulunamaz. Hiç kimseye suçu işlediği zaman verilebilecek olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m. 2/1 hükmüne göre; kanunun açıkça suç saymadığı bir fiil için kimseye ceza verilemez ve güvenlik tedbiri uygulanamaz. Kanun'da yazılı cezalardan ve güvenlik tedbirlerinden başka bir ceza ve güvenlik tedbirine hükmolünamaz. Aynı maddenin ikinci fıkrasına göre de; kanunların suç ve ceza içeren hükümlerinin uygulanmasında kıyas yapılamaz. Suç ve ceza içeren hükümler, kıyas-a yol açacak biçimde geniş yorumlanamaz.

Yapılan bir fiil ancak, yasadaki bir suç tanımına uygunsuz failin cezalandırılması mümkündür¹⁸. Aksi durumda yüklenen fiilin kanunda suç olarak tanımlanmadığı gerekçesiyle fail hakkında Ceza Muhakemesi Kanunu m. 223/2-a hükmü gereğince beraat kararı verilmesi gerekecektir.

Türk Ceza Kanunu m. 7/2 hükmüne göre, suçun işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanun ile sonradan yürürlüğe giren kanunların hükümleri farklı ise, failin lehine olan kanun uygulanır ve infaz olunur. Yürürlüğe giren kanunun, önceki kanunda suç olarak öngörülmüş bir fiili suç olmaktan çıkarması halinde önceki kanunun yürürlükte bulunduğu dönemde bu kanun tarafından suç sayılan filleri işleyen kimse artık sorumlu tutulmayacaktır¹⁹. Buna göre sonradan çıkan kanun, fiili suç olmaktan çıkarıyorsa, sanık hakkında yüklenen suçun kanunda suç olarak tanımlanmamış olması gerekçesiyle beraat kararı verilecektir²⁰.

¹⁷ AİHS onay tarihi: 18.05.1954, (RG. 19.03.1954, 8662).

¹⁸ Centel/Zafer/Çakmut, s. 206.

¹⁹ Tuğrul, Katoğlu, Ceza Kanunlarının Zaman Yönünden Uygulanması, Ankara 2008, s. 107.

²⁰ Centel/Zafer, s. 706. Centel/Zafer/Çakmut,, s. 98. "20.12.2009 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak aynı gün yürürlüğe giren 5941 sayılı "Çek Kanunu" ile 3167 sayılı "Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun" yürürlükten kaldırılmış ve çek defterini geri vermeme fiili suç olmaktan çıkarılmış olduğundan; 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 2 ve 7. maddeleri de gözetilerek, sanığın beraatine karar verilmesinde zorunluluk bulunması", Yarg. 10. CD, 15.02.2010, E. 2007/25198, K. 2010/3105, www.hukukturk.com, Erişim Tarihi:21.08.2010.

c. Yüklenen Suçun Sanık Tarafından İşlenmediğinin Sabit Olması

Yüklenen suçun sanık tarafından işlenmediğinin sabit olması da beraat kararı verilmesi gereken hallerden biridir. Örnek olarak suç işlendiği sırada suç mahallinde olmadığı savunmasını yapan sanığın bu durumu kanıtlaması durumunda sanık bu beraat halinden yararlanabilir²¹.

d. Yüklenen Suç Açısından Failin Kast veya Taksirinin Bulunmaması

Türk Ceza Kanunu m. 21/1 hükmü, suçun oluşmasını kastın varlığına bağlamıştır. Kastın da, suçun kanuni tanımındaki unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesi olduğunu belirtmiştir. Kişinin, suçun kanuni tanımındaki unsurların gerçekleşebileceğini öngörmesine rağmen, fiili işlemesi halinde ise kişi olası kasttan sorumlu tutulabilecektir.

Türk Ceza Kanunu m. 22/1 hükmü taksirle işlenen fiillerin, kanunun açıkça belirttiği hallerde cezalandırılacağını öngörmüştür. Taksir ise Türk Ceza Kanunu m. 22/2 hükmünde tanımlanmıştır. Buna göre taksir, dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla, bir davranışın suçun kanuni tanımında belirtilen neticesi öngörülmeyle gerçekleştirilmesidir. Kişinin öngördüğü neticeyi istememesine karşın, neticenin meydana gelmesi halinde bilinçli taksir halinin bulunduğu kabul edilmiştir. Kanun, taksirle işlenen suçlardan dolayı verilecek cezaların failerin kusuruna göre belirleneceğini öngörmüştür (TCK m. 22/4).

²¹ "Kararın gerekçe bölümünde 'yoklama memuru olan sanıkların görgüye dayalı olarak gerçeğe ve mevzuata uygun şekilde gözlenen şeyleri tutanağa geçirmek suretiyle yoklama tutanaklarını düzenledikleri, tutanakların içerik yönünden sahte olmadıkları ve yoklama tutanaklarının yoklama yapılan işçilere imzalatılmasının da mevzuata aykırı olmadığı anlaşıldığı' belirtildiği halde, hüküm bölümünde 'sanıkların üzerlerine yüklenen sahtecilik suçunu işlemediklerinden beraatleri' yerine, 'sanıkların yüklenen suçu işlediklerine ilişkin mahkumiyetlerine yeterli kati deliller bulunmadığından beraatlerine' karar verilmesi suretiyle CMÜK. Nun 260/6 ve CMK.nun 223/2. maddesine aykırı davranılması ve hükmün karıştırılması", Yarg. 6. CD, 23.01.2006, E. 2004/6311, K. 2006/93, karar için bkz. Tosun/Akkaya, s. 574.

Türk Ceza Kanunu'nun 'Hata' başlıklı m. 30/1 hükmünde, "*Fiilin icrası sırasında suçun kanuni tanımındaki maddi unsurları bilmeyen bir kimse, kasten hareket etmiş olmaz. Bu hata dolayısıyla taksirli sorumluluk hali saklıdır*" denilerek, suçun kanuni tanımındaki unsurların bilinmemesinin mazeret sebebi sayılmasının yolu açılmıştır. Bu yönüyle anılan hüküm, Türk Ceza Kanunu m. 4 hükmünde düzenlenen "*Ceza kanunlarını bilmemek mazeret sayılmaz*" hükmünün de bir istisnasını oluşturmaktadır. Suçun maddi unsurlarında hata kusuru tümüyle kaldırmaz; sadece kastı kaldırır²². Bu nedenle de sanık hakkında Ceza Muhakemesi Kanunu m. 223/3-d hükmünde, "*kusurluluğu ortadan kaldıran hataya düşülmesi*" halinde sanık hakkında ceza verilmesine yer olmadığı kararı verileceğini düzenleyen hüküm uygulanmayacak, sanık hakkında beraat kararı verilecektir.

Neticeten, suçun manevi unsurlarından olan kast ve taksirin²³ eksikliğini beraat gerekçesi sayan kanun hükmü karşısında, sanığın atılı suç açısından kastı veya taksiri bulunmamakta ise veya taksir seviyesinde kusuru olsa bile suç yalnız kasten işlenebilen bir suç ise fail hakkında suçun manevi unsuru oluşmadığından beraat kararı verilecektir.

Öğretide ifade edilen bir örnekle²⁴, konunun daha iyi anlaşılacağı kanaatindeyiz: "*Kuyumcu Mevlüt, Hasan'ın getirdiği kolyeyi satın alır. Ancak kolyenin çalıntı olduğu anlaşılır. Mevlüt bu kolyenin çalıntı olduğunu bilseydi satın almayacaktı. Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu (TCK m. 165)²⁵ sadece kasten işlenebilen bir suç olduğundan ve Mevlüt'ün özensiz davranarak çalıntı kolyeyi satın alması halinde taksirli hareket etmiş bulunduğundan artık bu suçtan cezalandırılması mümkün olmayacaktır*".

²² Veli Özer, Özbek, "*Türk Ceza Hukuku'nda Hata (m. 30)*", CHD Ceza Hukuku Dergisi, Ağustos 2008, Sayı: 7, s.86.

²³ Kast ve taksir konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. Erem/Danışman/Artuk, s. 443 vd., Centel/Zafer/Çakmut, s. 379 vd., Özbek/Kanbur/Bacaksız/Doğan/Tepe, kast için bkz. s. 237 vd., taksir için bkz. s. 452 vd., Timur, Demirbaş, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2009, s. 341 vd., Öztürk/Erdem, s. 240 vd., Hakeri, s. 173 vd., Artuk/Gökçen/Yenidünya, 2007, s. 451 vd.

²⁴ Özbek, s. 87.

²⁵ TCK m. 165 - (1) Bir suçun işlenmesiyle elde edilen eşyayı veya diğer malvarlığı değerini, bu suçun işlenmesine iştirak etmeksizin, satan, devreden, satın alan veya kabul eden kişi, altı aydan üç yıla kadar hapis ve onbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

e. Yüklenen Suçun Sanık Tarafından İşlenmesine Rağmen, Olayda Bir Hukuka Uygunluk Nedeninin Bulunması

Suçun oluşabilmesi için, suç tanımında yer alan tüm unsurların sözkonusu fiilde varolması gerekir. Aksi durumda ise suç oluşmaz ve fiili gerçekleştirenin ceza sorumluluğuna gidilmez. Failin cezalandırılması ancak fail yönünden fiile ilişkin bir hukuka uygunluk sebebi bulunmamasına bağlıdır. Bunun sebebi ise hukuka uygunluk sebebinin suçun hukuka aykırılık unsurunu ortadan kaldırarak, fiile hukuk düzenince korunan bir nitelik sağlamasıdır.

Hukuka uygunluk nedenleri Türk Ceza Kanunu'nun İkinci Kısım İkinci Bölümü'nde "Ceza Sorumluluğunu Kaldıran veya Azaltan Nedenler" başlığı altında düzenlenmiştir. Bazı nedenler fail hakkında Ceza Muhakemesi Kanunu m. 223/3'de sayılan "ceza verilmesine yer olmadığı" kararı verilmesini sağlarken, fail hakkında beraat kararı verilmesini gerektiren haller ise şunlardır: Kanun'un hükmünü yerine getirme (TCK m. 24/1), meşru savunma (TCK m. 25/1), hakkın kullanılması ve ilgilinin rızası (TCK m. 26).

aa. Kanunun Hükümünü Yerine Getirme

Türk Ceza Kanunu m. 24/1 hükmü kanunun hükmünü yerine getiren kişiye ceza verilmeyeceğini öngörmüştür. Kanunun belirli kişilere belirli bir davranışta bulunmaları konusunda doğrudan yetki vermesine kanunun hükmünü yerine getirme denir²⁶. Örneğin İcra İflas

²⁶ Artuk/Gökçen/Yenidünya, 2007, s. 531; Özbek/Kanbur/Bacaksız/Doğan/Tepe, s. 267: Yazarlara göre, Anayasa m. 90/son'a göre, temel hak ve özgürlüklerle ilgili usulüne uygun olarak kabul edilen bir uluslararası anlaşma ile iç hukuk düzenlemesi olarak bir kanun hükmü çatıyorsa önceliği uluslararası anlaşma hükmü aldığından dolayı, temel hak ve özgürlüklere ilişkin bağlayıcı bir uluslararası anlaşma hükmünün yerine getirilmesi TCK m. 24/1 anlamında kanun hükmünün yerine getirilmesi olarak kabul edilmelidir. Kanunun hükmünü yerine getirme konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. Erem/Danışman/Artuk, Ceza Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 1997, s. 555 vd., Demirbaş, s. 259, Mahmut, Koca/İlhan, Üzülmöz, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2008, s. 238 vd., Reşat, Koparan, "Ceza Sorumluluğunu Kaldıran ve Azaltan Sebepler (24-34. Maddeler)" *Terazi Aylık Hukuk Dergisi*, Sayı 2, Ekim 2006, s. 18-19, İsmail, Malkoç, *Yeni Türk Ceza Kanunu*, Ankara 2008, s. 166-167, Ersan, Şen, *Yeni Türk Ceza Kanunu Yorumu Cilt 1*, İstanbul 2006, s. 66-67, İzzet, Özgenç, *Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi Genel Hükümler*, Ankara 2005, s. 343 vd., Fatih S., Mahmutoğlu, "5327 Sayılı Türk Ceza Kanununda Hukuka Uygunluk Nedenleri", *Hukuk ve Adalet Dergisi*, S. 5, Nisan 2005, s. 45, Centel/Zafer/Çakmut, s. 293 vd.; Centel/Zafer'e göre, burada kullanılan 'kanun' deyimini, hukuk kuralı anlamını taşımakta ve sadece ceza hukuku kurallarıyla sınırlı bulun-

Kanunu²⁷ na göre haciz işlemi yapan bir icra memurunun, bir suçu ihbar eden kişinin (TCK m. 279, 280), soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı suçlarda şikayet hakkını kullanan şikayetçinin (TCK m. 73), Ceza Muhakemesi Kanunu m. 90/1'e göre yakalama işlemi yapan bir kimsenin, savunmasını yapan bir müdafii (TCK m. 128, CMK m. 149 vd.) bu işlemleri usulüne uygun yapmış olmasından dolayı cezalandırılması söz konusu olamaz²⁸. Böyle bir durumda fail hakkında Ceza Muhakemesi Kanunu m. 223/2-d hükmü gereği beraat kararı verilmesini gerektirir hal yaratır.

bb. Meşru Savunma

Türk Ceza Kanunu m. 25/1 hükmü meşru savunmayı tanımlamıştır²⁹. Buna göre, gerek kendisine ve gerek başkasına ait bir hakka yönelmiş, gerçekleşen, gerçekleşmesi veya tekrarı muhakkak olan haksız bir saldırıyı o anda hal ve koşullara göre saldırı ile orantılı biçimde defetmek zorunluluğu ile işlenen fiiller, meşru savunmanın korumasından yararlanır³⁰. Tanımdan da anlaşıldığı üzere meşru savunmanın koşulları, ortada haksız bir saldırı bulunması ve bu saldırıya karşı savunma yapmanın zorunlu olmasıdır³¹. Saldırıya karşı yapılan savun-

---

mamaktadır. Ceza hukukuna ilişkin olmayan diğer yazılı hukuk kuralları da, bu hukuka aykırılığı ortadan kaldıran nedenin kapsamındadır; Hakeri, s. 225 vd.

²⁷ 09.06.1932 Gün ve 2004 sayılı Kanun (RG 19.06.1932, No. 2128).

²⁸ Öztürk/Erdem, 2008, s. 191.

²⁹ Kimi kaynaklarda 'meşru müdafaa', 'nefsi müdafaa' ve 'yasal savunma' kavramlarıyla açıklanmışsa da çalışmamızda kanunda yer verilen 'meşru savunma' deyimini kullanmayı uygun bulduk.

³⁰ Meşru savunma konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. Erem/Danışman/Artuk, s. 566 vd., Mehmet Emin, Artuk/Ahmet, Gökçen/Ahmet Caner, Yenidünya, Türk Ceza Kanunu Şerhi 1. Cilt, Ankara 2009, s. 521 vd., Özgenç, s. 367 vd., Şen, s. 67 vd., Malkoç, s. 170 vd., Koparan, s. 21 vd., Koca/Üzülmez, s. 240 vd., Centel/Zafer/Çakmut, s. 300 vd., Özbek/Kanbur/Bacaksız/Doğan/Tepe, s. 279 vd., Öztürk/Erdem, s. 197 vd., Demirbaş, s. 266 vd., Hakeri, s. 229 vd., Artuk/Gökçen/Yenidünya, 2007, s. 534 vd, Mahmutoğlu, s. 47.

³¹ Centel/Zafer, s. 301, "Sanığın adam öldürme eylemi hakkında yapılan incelemede, olayın kendisine haber verilmesi ile koşarak olay yerine gelen sanığın maktulün "hepinizi öldüreceğim" diyerek annesi Satia'nın başına tabanca dayamış bir halde sürüklediğini ve yere çöktürdüğünü görmesi üzerine tabanca ile 1 el ateş ederek maktulü başından vurup öldürdüğünün delillerden anlaşılmasına, mahkemece de oluşun bu şekilde vuku bulunduğu kabul edilmesine göre, sanığın öldürme eylemini TCK. 49/2. maddesinde öngörülen yasal savunma şartları dahilinde işlediğine hükümlenerek "ceza tertibine yer olmadığına ve beraatine" karar verilmesi gerekirken maktulün o ana kadar ateş etmemiş olmasının bundan sonra da ateş etmeyeceğinin garantisi sayılıp sanığın da bunu bilecek durumda olduğu varsayılarak bu oluş karşısında geçerli olmayan düşünce ile yazılı şekil-

manın da saldırı ile orantılı olması şartıyla, meşru savunma hali, fail hakkında Ceza Muhakemesi Kanunu m. 223/2-d hükümü gereği beraat kararı verilmesini gerektirir hal yaratır³².

Yargıtay çeşitli kararlarında savunmanın orantılı olması kararını aramış ve orantısız savunmalarda meşru savunmadan söz edilemeyeceğini belirtmiştir³³. Ancak Yargıtay bir kararında "silahsız da olsa saldırgan kişilikleri oldukları anlaşılan maktullerin yoğun saldırısı yasal savunma hakkı doğurur" diyerek, savunmanın orantılı olması şartıyla ilgili farklı bir karar vermiştir³⁴.

- de mahkumiyet hükmü tesisi...", Yarg. 1. CD. 13.02.2002, E.2001/4811, K.2002/500, www.kazanci.com (Erişim Tarihi:20.10.2010).
- 32 "Yasal savunma; bir kimsenin kendisine veya başkasına yöneltilen haksız bir saldırıyı uzaklaştırmak için gösterdiği zorunlu bir tepkidir. Hukuka uygunluk nedenlerinden birini oluşturan yasal savunma, hukuka aykırılığı ortadan kaldırıp, eylemi hukukun meşru saydığı bir fiil haline getirmektedir. Çünkü, hukuk düzeni hakkın ve haklının saldırıya uğramasına izin vermez", YCGK, 15.02.2000, 1-22/27, (Ali, Parlar/Muzaffer, Hatipoğlu, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Yorumu, Ankara Şubat 2007, s. 258.)
- 33 "...Saldırıya uğrayan hak ile savunma arasında denge aranmalıdır. Kendisini bir sopa ile döven kimseyi tabancasını ateşleyerek öldüren failin davranışı arasında dengenin bulunduğu söylenemez. Bu denge saldırı ve savunmada kullanılan araçlar bakımından aranmalıysa da, bunu araçların özdeşliği biçiminde anlamamak gerekir. Bu itibarla saldırganın kullandığından daha etkili bir aracı, saldırıyı önleyecek biçimde kullanmış olan failin, denge (nispet) koşuluna aykırı davrandığı söylenemez. O halde, yasal savunma; failin ağır ve haksız bir saldırıyı kendisinden veya başkasından uzaklaştırmak amacıyla gösterdiği zorunlu tepkidir" YCGK. 06.02.1995, E. 1994/1-341, K. 1995/6; www.kazanci.com , (Erişim Tarihi:02.11.2010).
- 34 "Olay günü mesai sonu, arkadaşı Ramazan A. ile karşılaşan sanığın, adı geçen kişi ile Avcılar'da bulunan Seyisoğlu adı ile bilinen lokantaya gittiği, bir masaya oturup sipariş verdikleri, daha önce bu lokantaya gelmiş maktül ve arkadaşlarının bir başka masada oturdukları sırada, maktüllerden Kemal K.'nin ses sanatkârından mikrofonu alarak Kürtçe şarkı söylediği, şarkının bitiminden sonra bir ara Kemal K.'nin sanığın masasına giderek, sanığın hadise çıkmaması için maktüllerin masasına oturan Hüseyin C.'den, Kemal K.'yi almasını rica ettiği, müşterilerin de araya girip doğan tatsız havayı yatıştırmak istediği sırada, maktül Ali Haydar A.'nin bıçakla sanığın masasına yürüdüğü, diğer maktül Kemal K'nun da sandalye ile sanığa vurup, onu yere düşürdüğü, kalkmak isterken darbelerin devam etmesi sonucu silah ile ateş etmeye başladığı, önce sandalye ile vurmakta olan maktül Kemal'e, ateş edip kaçmak isterken, diğer maktülün de sandalye ile üzerine gelmekte olduğunu görünce ateş edip onu da öldürdüğü" kabul edilmiş; maktüller ve arkadaşlarının dosya içeriğinden açıklıkla anlaşılan saldırgan kişilikleri, sanığın birden çok kişinin aynı anda bıçaklı ve sandalyeli saldırısına muhatap olması, uğradığı saldırının yoğunluğu karşısında hedef seçerek ateş ettiğinin kesinlikle belirlenememesi, ateş etmeye başlamasına rağmen maktüllerin saldırılarına devam ettiğini görünce ardi ardına ateş etmesinin doğal karşılanması gerektiği gözönünde tutulduğunda, sanığın yasal savunma şartları içinde hareket ettiği ve savunmada aşırılığa kaçmadığının kabulünde zorunluluk bulun...", Yargıtay 1. CD., 23.12.1992, 2807/2966, (Vural, Savaş/Sadık, Mollamahmutoğlu, Türk Ceza Kanununun Yorumu, Ankara 1999, s. 946).

cc. Hakkın Kullanılması

Türk Ceza Kanunu m. 26/1 hükmü, hakkını kullanan kimseye ceza verilmeyeceğini öngörmüştür. Hakkın kullanılmasının hukuka uygunluk sebebi olabilmesi için gereken koşullar bulunmaktadır. Bu koşullar, subjektif bir hakkın bulunması, bu hakkın fail tarafından doğrudan doğruya kullanılabilmesi ve hakkın hakkı doğuran nedenin belirttiği sınırlar içinde kullanılması yani hakkın kötüye kullanılması gerekir³⁵.

Hakkın kullanılmasının özel bir şekli olarak Türk Ceza Kanunu m. 218 ve 301'de '*eleştiri amacıyla yapılan düşünce açıklaması*'nın suç oluşturmayacağı belirtilmiştir. Türk Ceza Kanunu m. 218' de düzenlenen '*Ortak Hüküm*', Beşinci Bölümde yer alan '*Kamu Barışına Karşı Suçlar*' için geçerli bir hükümdür. Buna göre, halk arasında korku ve panik yaratmak amacıyla tehdit (TCK m. 213), suç işlemeye tahrik (TCK m. 214), suçu ve suçluyu övmeye (TCK m. 215), halkı kin ve düşmanlığa tahrik (TCK m. 216) ve kanunlara uymamaya tahrik (TCK m. 217) gibi suç tipleri, yukarıda yer alan kanuni hüküm karşısında eğer fiil özellikleri itibarıyla suç oluyorsa bile eleştiri amacıyla yapılan düşünce açıklamasının korunmasından yararlanır ve fail hakkında Ceza Muhakemesi Kanunu m. 223/2-d hükmü gereği beraat kararı verilmesini gerektiren hal yaratır.

dd. İlgilinin Rızası

Türk Ceza Kanunu m. 26/2 hükmü, kişinin üzerinde mutlak surette tasarruf edebileceği bir hakkına ilişkin olmak üzere, açıkladığı rızası çerçevesinde işlenen fiilden dolayı kimseye ceza verilmeyeceğini öngörmüştür. İlgilinin rızasının hukuka uygunluk sebebi olabilmesi için ilgilinin rıza gösterme yeteneğinin bulunması, rızanın açıklanması ve rızanın konusunun elverişli olması gerekmektedir³⁶.

³⁵ Centel/Zafer/Çakmut, s. 327, Öztürk/Erdem, 2008, s. 209-210; hakkın kullanılması konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. Artuk/Gökçen/Yenidünya, 2007, s. 549 vd., Hakeri, s. 250 vd., Demirbaş, s. 290 vd., Özbek/Kanbur/Bacaksız/Doğan/Tepe, s. 291 vd., Koca/Üzülmez, s. 246 vd., Malkoç, s. 181 vd., Şen, s. 71 vd., Özgenç, s. 385 vd., Artuk/Gökçen/Yenidünya, 2009, s. 559 vd., Koparan, s. 24-25, Mahmutoğlu, s. 53.

³⁶ Centel/Zafer/Çakmut, s. 318; ilgilinin rızası konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. Şen, s. 74, Özbek/Kanbur/Bacaksız/Doğan/Tepe, s. 313 vd., Öztürk/Erdem, s. 217 vd., Demirbaş, s. 303 vd., Hakeri, s. 254 vd., Artuk/Gökçen/Yenidünya, 2007,

Rıza gösterme yeteneğinin bulunması, kişinin kendisi aleyhine suç işlenmesine rızayı açıklamaya yetkili olması demektir. Buna göre, kişi öncelikle rızaya dair hakkın sahibi olmalı ve rızayı açıklama yetkisi olmalıdır³⁷. Kanun 12 yaşından küçüklerin rıza gösterme yeteneğine sahip olmadıklarını, 18 yaşından büyüklerinse rıza gösterme yeteneğine sahip olduklarını kabul etmektedir. Ancak bazı durumlarda rıza gösterme yeteneğinin yaşı farklılık gösterebilmektedir. Örneğin Türk Ceza Kanunu m. 103/1 hükmü uyarınca 15 yaşından küçük çocuğun cinsel yönden istismarında rıza, fiili hukuka uygun hale getirmez.

Rıza açık veya örtülü bir biçimde açıklanmalıdır. Rızanın rızayı bozan nedenlerden etkilenmemiş olması gerekmektedir. Bunun dışında rızanın suç işlendikten sonra veya suçun işlendiği sırada açıklanması gerekir³⁸.

Bunun dışında ilgilinin rızasının hukuka uygunluk nedeni olabilmesi için, ilgilinin rıza gösterilen konu üzerinde mutlak tasarruf yetkisine sahip olması gerekir. Bunun dışında rıza hangi konuda verilmişse, suçun da o konu hakkında işlenmesi gerekir. Örneğin, belirli bir malın sadece kullanılması için verilen rıza, faile o mala sahip olma veya o mal dışında bir malı kullanma yetkisi vermez³⁹.

aaa. Tıbbi Müdahalede İlgilinin Rızası

İlgilinin rızası hukuka uygunluk nedeni Türk Hukuku'nda özellikle '*Tıp Hukuku*' başlığı altında tartışılmaktadır. Konu Hasta Hakları Yönetmeliği⁴⁰'nde de ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Anılan Yönetmeliğe göre hekimin tıbbi müdahalede bulunabilmesi için hastanın rızası gereklidir. Hastanın rızası ise aydınlatılmış onamına bağlıdır⁴¹.

s. 584 vd., Artuk/Gökçen/Yenidünya, 2009, s. 598 vd., , Özgenç, s. 392 vd., Mal-koç, s. 182, Koca/Üzülmez, s. 248 vd, Mahmutoğlu, s. 54.

³⁷ Hakeri, s. 255.

³⁸ Demirbaş, s. 305.

³⁹ Dönmezer, Sulhi/Erman, Sahir, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, Cilt II, İstanbul 1999, s. 74.

⁴⁰ Hasta Hakları Yönetmeliği, (RG. 01.08.1998, No. 23420).

⁴¹ 'Aydınlatılmış onam, tanı ya da tedaviye yönelik girişimlerin hastalara uygulanabilmesi ya da hastaların bilimsel araştırmalara katılabilmeleri için bilgilendirilerek aydınlatılmalarını öngören ve bu aydınlatma doğrultusunda kendi iradeleri ile karar vermelerini gerektiren öğretiler', Aydınlatılmış onam konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. Cenk, Kılıç/Tolga, Güven/Adnan, Ataç, Aydınlatılmış Onam Kavramı ve Ülkemiz Yasaları İle Tıp Uygulamalarındaki Yeri, Uluslararası Katı-

Her insan kendi yaşamına son vermek imkanına sahipse de, mağdurun isteği üzerine bir kimseyi öldüren kişinin fiili Türk hukukuna göre hukuka aykırıdır⁴². Zira ilgili rızanın konusu olan yaşam hakkı konusunda mutlak tasarruf yetkisine sahip değildir. Konuyla ilgili Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin önüne gelen bir davada,⁴³ ölümcül bir hastalıktan ölmek üzere olan bir hasta, Savcılığa başvurarak giderek dayanılmaz acıları ve insana yakışmayacak durumu yüzünden intihar etmek istediğini ancak kendi başına intihar edemediğini, kocasının kendisine yardım edebileceğini söyleyerek Savcılıktan kocasıyla ilgili kovuşturma yapılmayacağı taahhüdü istemiştir. Savcılığın ret yanıtı ile yaptığı itirazlardan da sonuç alamayan hasta Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne başvurarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 2 nci maddesinde koruma altına alınan yaşam hakkına dayanarak, yaşayıp yaşamamayı seçmenin kişiye ait olduğunu ve ölme hakkının yaşama hakkının doğal bir sonucu olduğunu ve korunması gerektiğini ileri sürmüştür. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi konuyla ilgili verdiği kararda, Sözleşme'nin lafzi yorumunun, tam tersi bir hakkı, yani ölme hakkını verdiği şekilde yorumlanamayacağını, bu çerçevede de yaşama hakkının kişiye yaşamak yerine ölmeyi seçme anlamında bir irade özgürlüğü hakkı da tanımayacağını belirterek olayda bir insan hakkı ihlali olmadığını tespit etmiştir.

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun '*Diğer kişilerin beden muayenesi ve vücuttan örnek alınması*' başlıklı m. 76 hükmüne göre; bir suça ilişkin delil elde etmek amacıyla, mağdurun vücudu üzerinde dış veya iç beden muayenesi yapılabilmesine veya vücudundan kan veya benzeri biyolojik örneklerle saç, tükürük, tırnak gibi örnekler alınabilmesine; sağlığını tehlikeye düşürmemek ve cerrahî bir müdahalede bulunmama koşuluyla; Cumhuriyet savcısının istemiyle ya da re'sen hâkim veya mahkeme, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısı tarafından karar verilebilir. Bu maddeye aykırı bir şekilde örnek alan kamu görevlisi suç işlemiş olur. Bununla beraber aynı mad-

İmlı 3. Ulusal Tıp Etiği Kongresi Kongre Kitabı, Cilt 2, Bursa 2003, s. 844-849; aydınlatılmış onamın istisnaları hakkında bkz. Feridun, Yenisey, 'Tedavi Açısından İlgilinin Rızası' başlıklı tebliğ, Tıp Ceza Hukukunun Güncel Sorunları, Ankara 2008, s. 873 vd.

⁴² Yenisey, s. 869.

⁴³ Bkz. <http://ihami.anadolu.edu.tr/aihmgoster.asp?id=3024>, (Erişim Tarihi:06.12.2010), Başvuru No: 2346/02, Pretty/Birleşik Krallık.

denin ikinci fıkrası bir hukuka uygunluk sebebi getirerek, mağdurun rızasının varlığı halinde, bu işlemlerin yapılabilmesi için birinci fıkraya hükmüne göre karar alınmasına gerek olmadığına karar vermiştir. Buna göre mağdurun örnek almaya rıza göstermesi halinde fiil suç olmaktan çıkar ve faili hakkında Ceza Muhakemesi Kanunu m. 223/2-d hükmü gereği beraat kararı verilmesini gerektirir hal yaratır.

bbb. Diğer Haller

Ceza Muhakemesi Kanunu m. 119 uyarınca, hakim kararı, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısı, Cumhuriyet savcısına ulaşılamadığı hallerde ise kolluk amirinin yazılı emriyle kişilerin üstü ve eşyasının aranabilecektir. Ancak Adli ve Önleme Araştırmaları Yönetmeliği⁴⁴ m. 8/1-f hükmünde geçen '*ilgilinin rızası*' halinde karar almaya gerek görülmeyen cümlesi Danıştay tarafından iptal edilmiştir⁴⁵. Ancak mağdur açısından, alınan rıza ile arama işleminin yapılması öğretisi ve uygulamada karar alınmasını gerektirmeyen hallerden sayılmaktadır⁴⁶.

f. Yüklenen Suçun Sanık Tarafından İşlendiğinin Sabit Olmaması

Yüklenen suçun sanık tarafından işlenmediğinin sabit olması halinde sanığın Ceza Muhakemesi Kanunu m. 223/2-b hükmü gereği beraat edeceğine yukarıda yer vermiştik. Kanunkoyucu Ceza Muhakemesi Kanunu m. 223/2-e hükmüyle yüklenen suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olmaması halini de beraat kararı verilmesini gerektiren hallerden saymıştır.

Yapılan yargılama sonunda hakim, sanığın mahkumiyetine karar verebilmek için tam bir kanaat oluşturmak zorundadır. Ancak, somut olayda deliller ortaya konulup, duruşmada tartışılmasına rağmen hakimde bazı şüpheler kalabilir ve hakim olayın ispatı konusunda tam bir vicdani kanaate ulaşamayabilir⁴⁷. Böyle durumlarda hakimin mah-

⁴⁴ 01.06.2005 Tarih ve 25832 sayılı RG.

⁴⁵ Bkz. Danıştay 10. Daire, T. 13.10.2007, E. 2005/6392, K. 2007/948.

⁴⁶ Konu için bkz. Ünver/Hakeri, s. 386.

⁴⁷ "Ceza yargılamasının amacı hiçbir kuşkuya yer bırakmaksızın maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasıdır. Bu araştırmada, yani gerçeğe ulaşmada mantık yolunun izlenmesi gerekir. Gerçek, akla uygun ve realist, olayın bütünü veya bir parçasını temsil eden kanıtlardan

kumiyet kararı için bir ihtimal ile yetinmesi kabul edilemeyeceğinden, yenilemeyen şüphenin sanık lehine yorumlanacak ve sanık hakkında mahkumiyet kararı verilemeyecektir⁴⁸.

Mahkeme, sanığın suçu işleyip işlemediği konusundaki kuşkusunu yenemezse, sanığı beraat ettirmelidir. Buna, şüpheden sanığın yararlanması ilkesi (in dubio pro reo) denir⁴⁹. Masumiyet karinesi de denilen bu ilkeye göre, bir suçlunun cezasız kalması bir masumun mahkûm olmasına tercih edilmeli ve suçluluğu hükmen sabit olunca ya kadar sanık masum sayılmalıdır⁵⁰. Yargıtay'a göre de bu ilke uyarınca şüphenin olduğu yerde mahkumiyet kararından söz edilemez⁵¹.

Öğretide yer alan bir görüşe göre, klasikleşmiş formülde 'masum sayılır' denildiği halde Anayasada 'suçlu sayılmaz' denilmiş olması (Anayasa m. 38/4) isabetlidir. Böylece, hem henüz mahkum olmamış kişinin suçlu sayılmadığına göre cezalandırılmayacağı belirtilmiş, hem de sanık iken hakkında bazı güvenlik tedbirlerinin alınması ihtimali, masum sayılmadığına göre, kapatılmamış olmaktadır⁵². Ancak Anayasa'ya göre 'usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir' (Anayasa m. 90/5). Bu durumda Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi m. 6/2 hükmünde yer alan 'hakkında bir suç isnadı bulunan bir kimse, hukuka göre suçlu olduğu kanıtlanıncaya kadar masum sayılır' hükmü Türk mevzuatında yerini almaktadır ve bu hüküm hakkında Anayasa'ya aykırılıktan Anayasa Mahkemesi'ne başvurulamayacaktır.

---

veya kanıtların bütün olarak değerlendirilmesinden ortaya çıkarılmalıdır, yoksa birtakım varsayımlara dayanılarak sonuca ulaşılması, ceza yargılamasının amacına kesinlikle aykırıdır", YCGK, 19.04.1993, 6-79/108, (Öztürk, s. 600).

⁴⁸ Ali Kemal, Yıldız, Ceza Muhakemesinde İspat ve Delillerin Değerlendirilmesi, İÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2002, s. 224.

⁴⁹ Centel/Zafer, s. 690, Pınar Memiş, "Şüpheden Sanık Yararlanır İlkesi In Dubio Pro Reo", Av. Dr. Şükrü Alpaslan Armağanı, İstanbul 2007, s. 491.

⁵⁰ Kunter/Yenisey/Nuhoğlu, 2009, s. 620.

⁵¹ "Ceza yargılamasının amacı maddi gerçeğin hiçbir duraksamaya yer kalmaksızın ortaya çıkarılmasıdır. Ceza hukukunun evrensel ilkesi ise kuşkunun bulunduğu yerde mahkumiyet kararına yer verilemeyeceğidir. O halde, sanığın üzerine yüklenen suçlar, hiçbir kuşkuya yer verilmeksizin kanıtlanamadığından, sübuta ermediği kabul edilmelidir", YCGK, 11.04.1994, E. 1994/5-47, K. 1994/92, www.hukukturk.com, Erişim Tarihi: 26.08.2010.

⁵² Kunter/Yenisey/Nuhoğlu, 2009, s. 29.

KAYNAKLAR

- Artuk, Mehmet Emin/Gökçen, Ahmet/Yenidünya, Caner, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2007.
- Centel, Nur/Zafer, Hamide, Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul 2008.
- Centel, Nur/Zafer, Hamide/Çakmut, Özlem, Türk Ceza Hukukuna Giriş, İstanbul 2008.
- Demirbaş, Timur, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2009.
- Dönmezer, Sulhi/Erman, Sahir, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, Cilt II, İstanbul 1999.
- Erem, Faruk/Danışman, Ahmet/Artuk, Mehmet Emin, Ceza Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 1997.
- Hakeri, Hakan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2009.
- Katoğlu, Tuğrul, Ceza Kanunlarının Zaman Yönünden Uygulanması, Ankara 2008.
- Kılıç, Cenk/Güven, Tolga/Ataç, Adnan, Aydınlatılmış Onam Kavramı ve Ülkemiz Yasaları İle Tıp Uygulamalarındaki Yeri, Uluslararası Katılımlı 3. Ulusal Tıp Etiği Kongresi Kongre Kitabı, Cilt 2, Bursa 2003.
- Koca, Mahmut/Üzülmez, İlhan, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2008.
- Koparan, Reşat, "Ceza Sorumluluğunu Kaldıran ve Azaltan Sebepler (24-34. Maddeler)" Terazi Aylık Hukuk Dergisi, Sayı 2, Ekim 2006.
- Kunter, Nurullah/Yenisey, Feridun/Nuhoğlu, Ayşe, Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, Birinci Kitap, Hüküm Verme Görevi ve Ceza Muhakemesinin Yapısı, İstanbul 2009.
- Mahmutoğlu, Fatih Selami, "5327 Sayılı Türk Ceza Kanununda Hukuka Uygunluk Nedenleri", Hukuk ve Adalet Dergisi, S. 5, Nisan 2005.

- Malkoç, İsmail, Yeni Türk Ceza Kanunu, Ankara 2008
- Memiş, Pınar, “Şüpheden Sanık Yararlanır İlkesi In Dubio Pro Reo”, Av. Dr. Şükrü Alpaslan Armağanı, İstanbul 2007.
- Parlar, Ali/Hatipoğlu, Muzaffer, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Yorumu, Ankara Şubat 2007.
- Özbek, Veli Özer, “Türk Ceza Hukuku’nda Hata (m. 30)”, CHD Ceza Hukuku Dergisi, Ağustos 2008, Sayı: 7.
- Özbek, Veli Özer/Kanbur, M. Nihat/Doğan, Koray/Bacaksız, Pınar/Tepe, İlker, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Ankara 2010.
- Özbek, Veli Özer/Kanbur, M. Nihat/Bacaksız, Pınar/Doğan, Koray/Tepe, İlker Türk Ceza Hukuku Genel Hükümleri, Ankara 2010.
- Özgenç, İzzet, Türk Ceza Kanunu Genel Hükümler Gazi Şerhi, Ankara 2005.
- Öztürk, Bahri/Erdem, Mustafa Ruhan, Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara 2007.
- Öztürk, Bahri/Erdem, Mustafa Ruhan, Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku, Ankara 2008.
- Savaş, Vural/Mollamahmutoğlu, Sadık, Türk Ceza Kanununun Yorumu, Ankara 1999.
- Şen, Ersan, Yeni Türk Ceza Kanunu Yorumu Cilt 1, İstanbul 2006.
- Taşdemir, Kubilay/Özpekir, Ramazan, Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi Cilt-I, Ankara 2007.
- Tosun, Kerim/Akkaya, Çetin, 2006-2007-2008 İçtihatları ile Ceza Muhakemesi Kanunu ve CGİK, Ankara 2009.
- Ünver, Yener/Hakeri, Hakan, Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara 2010.
- Yenisey, Feridun, ‘Tedavi Açısından İlgilinin Rızası’ başlıklı tebliğ, Tıp Ceza Hukukunun Güncel Sorunları, Ankara 2008.

Yıldız, Ali Kemal, Ceza Muhakemesinde İspat ve Delillerin Değerlendirilmesi, İÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2002.

<http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=verilst&kelime=h%FCk%FCm&ayn=tam>.

<http://ihami.anadolu.edu.tr/aihmgoster.asp?id=3024>.

<http://www.hukukturk.com>.

<http://www.kazanci.com>